

राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठ नागपूर

राष्ट्रीय सेवा योजना

“ विशेष शिबीर अहवाल ”

(10 जानेवारी 2019 ते 16 जानेवारी 2019)

(खडगाव जि. नागपूर)

सत्र 2018 – 2019

व्ही. एस. पी. एम. अँकेडेमी ऑफ हायर एजुकेशन नागपूर द्वारा संचालित

जवाहरलाल नेहरू कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

वाडी, नागपूर

राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठ नागपूर

राष्ट्रीय सेवा योजना

व्ही. एस. पी. एम. अॅकेडेमी ऑफ हायर एजुकेशन नागपूर द्वारा संचालित
जवाहरलाल नेहरू कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय
वाडी, नागपूर

“ विशेष शिबीर अहवाल ”

(10 जानेवारी 2019 ते 16 जानेवारी 2019)

(खडगाव जि. नागपूर)

सत्र 2018 – 2019

डॉ. एस. एम. बोरकर
एन. एस. एस. कार्यक्रम अधिकारी
ज. ने. कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय वाडी, नागपूर

डॉ. जीवन दंतुलवार
प्राचार्य
ज. ने. कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय वाडी, नागपूर

ऋणनिर्देश

भारत सरकारने महाविद्यालयीन शिक्षण घेत असतांनाच विद्यार्थ्यांनी समाजसेवेचे रचनात्मक कार्य करावे या उद्देशाने 'राष्ट्रीय सेवा योजनेची' सुरुवात विद्यापीठ स्तरावर महात्मा गांधीच्या जन्मशताब्दी वर्षापासून करण्यात आली. ही योजना भारत सरकारच्या युवा कल्याण व क्रिडा मंत्रालयातर्गत राबविण्यात येत आहे.

सत्र 2018-2019 मध्ये जवाहरलाल नेहरू कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयाच्या वतिने रा. से. यो. अंतर्गत अनेक कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. आमच्या शिक्षण संस्थेचे संस्थापक डॉ. भाऊसाहेब भोगे, शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष मा. श्री. रणजीत बाबू देशमुख, शिक्षण संस्थेचे सचिव मा. श्री. युवराजजी चालखोर व्ही. एस. पी. एम. अँकेडेमी ऑफ हायर एजुकेशन नागपूर, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. जीवन दोंतुलवार या सर्वांचा मी आभारी आहे. महाविद्यालयाचे प्राध्यापकवृंद व शिक्षकेत्तर कर्मचारी तसेच एन. एस. एस स्वयंसेवक यांच्या सहकार्याशिवाय शिबीर आयोजित करणे अशक्य आहे त्याबद्दल सर्वांचे आभार मानतो. रा. से. यो. चे संचालक रा. तु. म. ना. वि. ना. मा.

श्री. डॉ. केशव वालके आणि त्यांचे कार्यालयीन कर्मचारी यांनी केलेल्या सहकार्य व मार्गदर्शनाबद्दल आभारी आहे.

डॉ. एस. एम. बोरकर
एन. एस. एस. कार्यक्रम अधिकारी
ज. ने. कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय वाडी, नागपूर.

अहवाल

शिबीराची पुर्वतयारी म्हणून शिबीरात सहभागी होणा-या सर्व शिबीरार्थ्यांची सभा घेण्यात आली. त्यानुसार शिबीराची रूपरेषा शिबीरार्थ्यांसमोर मांडण्यात आली. शिबीरात काय करायचे, शिबीराकरीता कोणते वैयक्तिक साहित्य घ्यायचे याबद्दल सविस्तर माहिती देण्यात आली.

दिनांक:- 10 जानेवारी 2019

शिबीरार्थ्यांची शिबीरस्थळी रवानगी करण्यापूर्वी शिबीराला लागणा-या सर्व साहित्याची जुळवाजुळव करून सामान शिबीर स्थळी पोहचवण्यासाठी वाहनाची व्यवस्था करण्यात आली. सर्व शिबीरार्थ्यांना एकत्रित करून ठरलेल्या वेळेनुसार शिबीर असलेल्या स्थळी दुपारी 2.30 च्या सुमारास सर्व शिबीरार्थ्यांचे आगमन झाले. शिबीरात जे शिबीरार्थी कार्यतत्पर व नियमित होते. अशाच शिबीरार्थ्यांची शिबीराकरीता निवड करण्यात आली.

खडगाव या ठिकाणी आधिच ग्रामपंचायतीकडून परवानगी घेतलेल्या स्थळी पोहचल्या नंतर सर्व शिबीरार्थ्यांकडून शिबीर स्थळाजवळील सर्व परिसर स्वच्छ करण्यात आले. शिबीरार्थ्यांना राहण्या करिता दिलेले हॉल व स्वयंपाक खोली स्वच्छ करण्यात आली. शिबीर स्थळ खडगाव येथील हनुमान मंदीरा जवळ आहे. संपूर्ण परिसर व हॉल स्वच्छ केल्यानंतर सर्व शिबीरार्थ्यांनी एकत्रीत जेवनाची तयारी केली. सर्व स्वयंम् सेवकांनी जेवन घेतल्यानंतर सर्व शिबीरार्थ्यांनी एकत्र बसून गटचर्चा केली. त्यानंतर सर्व शिबीरार्थ्यांनी आराम केला.

दिनांक:- 11 जानेवारी 2019

शिबीराची सुरुवात सकाळी 5.00 वाजता जागर या कार्यक्रमाने झाली. 5.30 ते 6.30 पर्यंत शिबीरार्थ्यांना व्यायाम व योगासने याविषयी श्री रमेशजी कडू व कु. रशिका भोयर यांनी मार्गदर्शन केले. सर्व शिबीरार्थ्यांनी योगासने केल्यानंतर 15 मिनिट चिंतन करून सकाळी 7.00 वाजता राहण्याचे ठिकान व परिसराची स्वच्छता केली. त्यानंतर शिबीराच्या उदघाटनाची व्यवस्था करण्यात सर्व शिबीरार्थी व्यस्त झाले. पाहण्यांच्या स्वागतासाठी स्टेज सजावट, रांगोळी, बसण्याची व्यवस्था, साऊंड सिस्टम इत्यादी प्रकारे उदघाटनाची संपूर्ण व्यवस्था करण्यात आली.

खडगाव गावातील मान्यवरांना व ग्रामस्थांना उदघाटनिय कार्यक्रमाला निमंत्रित केले. आमच्या विनंतीनुसार सर्व अतिथीगन उदघाटनिय कार्यक्रमात सहभागी झाले. खडगावचे प्रथम नागरीक सरपंच सौ. रेखाताई मुन, माजी सरपंच श्री देवरावजी कडू, जेष्ठ समाजसेवक श्री. भिमरावजी कडू उपसरपंच श्री. किशोरजी सरोदे, ग्रामपंचायत सदस्य सौ. ज्योतिताई ठाकरे, सौ. सरलाताई कडू,

सौ. संघमित्राताई गायकवाड, ग्रामसेवक श्री. सुनिल जोशी, पोलीस पाटील, मुख्याध्यापक आणि इतर मंडळी उपस्थित होते.

खडगावातील मान्यवरांव्यतीरीक्त निमंत्रित आमच्या संस्थेचे सचिव श्री युवराजजी चालखोर यांनी कार्यक्रमाचे अध्यक्षिय स्थान भूषविले, प्रमुख पाहुणे मा. श्री वाघमारे साहेब (एस. सी. ई. डी.) महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. जीवन दोंतुलवार, रा. से. यो. अधिकारी, सहाय्यक कार्यक्रम अधिकारी, प्राध्यापक वृंद आणि शिबीरार्थी इत्यादिंच्या उपस्थितीत उदघाटनिय कार्यक्रमाला सुरुवात झाली. उपस्थित मान्यवरांचे रोपटे देऊन स्वागत करण्यात आले. मान्यवरांचे मार्गदर्शन शिबीरार्थ्यांना लाभले. रा. से. यो. अधिकारी डॉ. सुधाकर बोरकर यांनी उपस्थित सर्व मान्यवरांचे आभार मानले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. संजय टेकाडे यांनी केले. त्यानंतर सर्व मान्यवरांना व उदघाटनिय कार्यक्रमाला उपस्थित अतिथींना भोजनाकरिता पाचारण करण्यात आले.

दुपारच्या सत्रात सर्व शिबीरार्थ्यांचे एकूण 10 गट तयार केले. प्रत्येक गटाला स्वतंत्र नाव देण्यात आले. जसे यंगस्टार, फ्रिडम, शिवाजीमहाराज, राणिलक्ष्मीबाई इत्यादि. मा. श्री. वाघमारे साहेब यांनी शिबीरार्थ्यांना व गावक-यांना व्यावसायीक शिक्षणावर मार्गदर्शन केले व स्वयं रोजगाराबद्दल असना-या शासनाच्या विविध योजना व बचत गटांचा आर्थिक स्तर वाढविण्यामागील भूमिका स्पष्ट केली. 125 कोटी लोकसंख्या असणा-या भारत देशात प्रत्येकाला शासकिय नोक-या मिळणे अशक्य आहे. तेव्हा शासकिय योजनांचा फायदा घेऊन युवकांनी स्वयं रोजगाराकडे वळण्याचा सल्ला दिला.

सायंकाळी 5.00 ते 6.00 दरम्यान विविध खेळ व स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. 6.30 ते 7.00 दरम्यान अहवाल वाचन, रात्री 8.00 ते 10.00 गटचर्चा, जेवन व आराम करण्यात आले.

दिनांक:- 12 जानेवारी 2019

सकाळी 5.00 वाजता जागर या कार्यक्रमापासून शिबीराची सुरुवात झाली. सकाळी 6.00 ते 7.00 दरम्यान चिंतन, व्यायाम, योगासने यांचे वर्ग झाले. सकाळी नास्ता झाल्यानंतर श्रमदानाला सुरुवात झाली. श्रमदानातुन मंदीर परिसरात असलेल्या वडाच्या झाडाभोवती ओटा तयार करण्याकरिता नियोजन करण्यात आले. त्याकरिता लागना-या माती, रेती, मुरुम, दगड व गिट्टी इ. साहित्याची व्यवस्था गावातील माजी सरपंच श्री. देवरावजी कडू यांनी करून दिले. दररोज अल्पोपहारानंतर श्रमदान करून ओटा तयार करण्याचे नियोजन करण्यात आले. थोडावेळ श्रमदान करून स्नान व जेवन करून विश्रांती घेण्यात आली.

दुपारच्या सत्रात श्री. सुखदेवसिंग नोटे यांनी शिबीरार्थ्यांना वन्यजिव संरक्षण व पर्यावरण या विषयावर मार्गदर्शन करतांना मानवाच्या दृष्टीने प्राण्यांचे व निसर्गाचे महत्व, वनस्पतीचे महत्व, जंगलातील फळे, कंदमुळे, सरपटनारे प्राणि, जिवजंतु, पक्षी, इत्यादी नैसर्गिक घटकांचे महत्व

सांगितले व त्याचा उपयोग मानवाच्या दृष्टीने कसा आवश्यक आहे ते अनेक उदाहरणाच्या सहाय्याने शिबीरार्थ्यांना पटवून दिले. डॉ. भजभुजे व डॉ. झाडे यांनी पर्यावरण व सौरउर्जा या विषयावर मार्गदर्शन करून सौरउर्जा हे भविष्यात कशाप्रकारे उर्जेचे स्रोत बनू शकते याकडे शिबीरार्थ्यांचे लक्ष वेधले. कारण भविष्यात नैसर्गिक साधनसंपत्ती संपण्याच्या मार्गावर आहे. त्यादृष्टीने पर्यावरणाकडे लक्ष देणे गरजेचे आहे.

सायंकाळी 5.00 ते 6.00 दरम्यान विविध खेळ व स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. 6.30 ते 7.00 दरम्यान अहवाल वाचन, रात्री 8.00 ते 10.00 गितगायन स्पर्धा. जेवन व आराम करण्यात आले.

दिनांक:- 13 जानेवारी 2019

शिबीराची सुरुवात सकाळी 5.00 वाजता जागर या कार्यक्रमापासून झाली. 5.30 ते 6.30 दरम्यान व्यायाम, योगासने यांचे वर्ग झाल्यानंतर 15 मिनिट चिंतन करून सकाळी 7.00 वाजता राहण्याचे ठिकान व परिसराची स्वच्छता केली. अल्पोपहारानंतर श्रमदानातून ग्रामस्वच्छता अभियानाला सुरुवात झाली. गावातील प्रतिष्ठीत नागरीक व शिबीरार्थी यांनी संयुक्तरित्या ग्रामस्वच्छता अभियान राबवून संपूर्ण गावातील रस्ते साफ करण्यात आले. दुपारी 12.00 वाजता शिबीरात परत आल्यानंतर स्नान व जेवन करून विश्रांती घेण्यात आली.

दुपारच्या सत्रात डॉ. विनोद गजघाटे , डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर समाजकार्य महाविद्यालय, नागपूर यांनी तरुणांमध्ये वाढती व्यसनाधिनता या विषयावर मार्गदर्शन करून शिबीरार्थ्यांना नविन पिढीवर पडणारे दुष्परिणाम व त्यातून निर्माण होणारी पीढी कशाप्रकारे अधोगतिला चालली याकडे शिबीरार्थ्यांचे लक्ष केंद्रित करण्याचा प्रयत्न केला. त्यामुळे समाजातील दुष्परिणामांचे अनेक उदाहरणे शिबीरार्थ्यांना सांगून चित्रफीत दाखविल्या. नविन पिढीने त्यापासून दुर राहण्याचा सल्ला दिला.

डॉ. सौ. अर्चना देशमुख यांनी दैनंदिन जीवनात आहाराचे व स्वच्छतेचे महत्व या विषयावर मार्गदर्शन केले. सायंकाळी 5.00 ते 6.00 दरम्यान विविध खेळ व स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. 6.30 ते 7.00 दरम्यान अहवाल वाचन, रात्री 8.00 ते 10.00 सांस्कृतिक स्पर्धा. जेवन व आराम करण्यात आले.

दिनांक:- 14 जानेवारी 2019

शिबीराची सुरुवात सकाळी 5.00 वाजता जागर या कार्यक्रमापासून झाली. 5.30 ते 6.30 दरम्यान व्यायाम, योगासने यांचे वर्ग झाल्यानंतर 15 मिनिट चिंतन करून सकाळी 7.00 वाजता राहण्याचे ठिकान व परिसराची स्वच्छता केली. अल्पोपहारानंतर श्रमदान केले व त्यानंतर स्नान करून भोजन व आराम करण्यात आले.

दुपारच्या सत्रात प्रा. सुनिल जगन्नाथ तांदूळकर यांनी व्याक्तिमत्व विकास या विषयावर शिबीरार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. त्यांच्या व्याख्यानातून, त्यांनी सांगितलेल्या अनुभवातून शिबीरार्थी अतिशय प्रभावित झाले. स्वतःचा व समाजाचा कशाप्रकारे विकास साधता येतो हे सांगण्याचा प्रयत्न केला. डॉ. संजय टेकाडे व डॉ. मनिष चव्हाण यांनी शिबीरार्थ्यांना मार्गदर्शन केल्या नंतर शिबीरार्थ्यांचे गटानुसार वादविवाद स्पर्धा, अंताक्षरी यासारख्या विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले.

सायंकाळी 5.00 ते 6.00 दरम्यान विविध खेळ घेण्यात आले. 6.30 ते 7.00 अहवाल वाचन, 8.00 ते 10.00 सांस्कृतिक कार्यक्रम, जेवन व आराम करण्यात आले.

दिनांक:-15 जानेवारी 2019

शिबीराची सुरुवात सकाळी 5.00 वाजता जागर या कार्यक्रमापासून झाली. 5.30 ते 6.30 दरम्यान व्यायाम, योगासने यांचे वर्ग झाल्यानंतर 15 मिनिट चिंतन करून सकाळी 7.00 वाजता राहण्याचे ठिकान व परिसराची स्वच्छता केली. अल्पोपहारानंतर श्रमदान केले व त्यानंतर स्नान करून भोजन व आराम करण्यात आले.

दुपारच्या सत्रात "वातावरणाचे बदलते स्वरूप" या विषयावर डॉ. अविनास तलमले व डॉ. बोरकर यांनी मार्गदर्शन करून भविष्यात त्यांचे पृथ्वीवर होणारे दुष्परीणाम व नैसर्गिक आपत्ती यावर सविस्तर मार्गदर्शन केले. निसर्ग वाचवण्याकरिता मानवाने प्रयत्न केले पाहिजे असा सल्ला दिला.

दुपारी 3.00 वाजता शिबीराच्या समारोपीय कार्यक्रमाच्या पूर्व तयारीला सुरुवात करण्यात आली. 3.30 वाजता निमंत्रित प्रमुख पाहूणे उपस्थित झाल्यानंतर समारोपीय कार्यक्रमाला सुरुवात झाली. शिबीराचे अहवाल वाचन सहाय्यक कार्यक्रम अधिकारी प्रा. डॉ. सारंग खडसे यांनी केले. डॉ. निरज खटी, कुलसचिव व परिक्षा नियंत्रक रा. तु. म. नागपूर विद्यापीठ नागपूर यांनी शिबीरार्थ्यांना शिबीराचे महत्त्व आणि स्वयं प्रशिक्षण याविषयी मार्गदर्शन केले. मा. आमदार श्री. प्रकाशभाऊ गजभिये आपल्या विद्यार्थी जिजनात सहभाग घेतलेल्या शिबीराचे महत्त्व निजी जिजनात कसे होते. त्यातून मानव कसा घडतो याबाबत मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. जीवन दोंतुलवार यांचेही शिबीरार्थ्यांना मार्गदर्शन लाभले. कार्यक्रमाला खडगावातील प्रतिष्ठीत नागरीक श्री. देवरावजी कडू, माजी सरपंच, श्री. कीशोरजी कडू उपसरपंच, ग्रामपंचायत सदस्य, ग्रामपंचायत कर्मचारी, प्राध्यापक वृंद, शिक्षकेत्तर कर्मचारी, गावातील नागरीक व शिबीरार्थी उपस्थित होते. कार्यक्रम अधिकारी डॉ. सुधाकर बोरकर यांनी सर्व उपस्थित मान्यवर व ग्रामस्थांचे आभार मानले कार्यक्रमालाचे सुत्र संचालन प्रा. डॉ. संजय टेकाडे यांनी केले.

सायंकाळी 5.00 ते 6.00 दरम्यान विविध खेळ घेण्यात आले. 6.30 ते 7.00 अहवाल वाचन, 8.00 ते 10.00 सांस्कृतिक कार्यक्रम, जेवन व आराम करण्यात आले.

दिनांक:-16 जानेवारी 2019

शिबीराची सुरुवात सकाळी 5.00 वाजता जागर या कार्यक्रमापासून झाली. 5.30 ते 6.30 दरम्यान व्यायाम, योगासने यांचे वर्ग झाल्यानंतर 15 मिनिट चिंतन करून सकाळी 7.00 वाजता राहण्याचे ठिकान व परिसराची स्वच्छता केली. अल्पोपहारानंतर श्रमदान केले व त्यानंतर स्नान करून भोजन व आराम करण्यात आले.

16 जानेवारी हा शिबीराचा शेवटचा दिवस असल्यामुळे दुपारी सर्व सामानाची आवराआवर करून सर्व सामान एकत्रित करण्यात आले. सामानाकरीता वाहनाची व्यवस्था करण्यात आली. सर्व सामान महाविद्यालयात पोहचविण्यात आले. अशा प्रकारे शिबीराचे समापन झाले.

डॉ. एस. एम. बोरकर
एन. एस. एस. कार्यक्रम अधिकारी
ज. ने. कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय वाडी, नागपूर

डॉ. जीवन दोंतुलवार
प्राचार्य
ज. ने. कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय वाडी, नागपूर

